

VẤN ĐỀ SINH VIÊN - MỘT GÓC NHÌN

Trần Thu Hương

Văn phòng Đại học Quốc gia Hà Nội

Con người ta khi sinh ra ai cũng có nhu cầu được sống và phát triển trong một môi trường với các điều kiện về vật chất và tinh thần thuận lợi. Theo quan niệm của không ít người Việt Nam, thành phố - nhất là những thành phố lớn là nơi có điều kiện sống lý tưởng, ai được sinh sống và lập nghiệp ở đó là người may mắn. Không ít sinh viên từ khắp mọi miền của Tổ quốc ước ao được ở lại thành phố sau khi ra trường. Đó là một nguyện vọng chính đáng bởi thành phố là nơi có điều kiện cả về vật chất: nhà cửa, phương tiện đi lại, lượng thông tin phong phú được cập nhật từ mọi kênh thông tin, sự hỗ trợ kiến thức của đội ngũ đồng nghiệp có trình độ nhận thức và học vấn, môi trường sống với nhiều tiện nghi hiện đại, nhiều dịch vụ công cộng v.v.... đáp ứng đời sống của cá nhân và gia đình.

Các em ở nông thôn lứa tuổi từ 17 đến 25, nếu chưa một lần đến thành phố thì không nghĩ hoặc ít nghĩ đến việc được sống ở thành phố, nếu có cũng rất mơ hồ. Các em bằng lòng với cuộc sống của mình, ngày ngày ra đồng cấy cấy, hoặc làm các nghề phụ, tối thì tùy thuộc vào phong tục, phong trào ở từng nơi mà sinh hoạt tập thể hoặc nghỉ ngơi, vui chơi tùy sở thích, rồi lập gia đình, sinh con cái và lại lập lại một trình tự của các mối quan hệ họ tộc, xóm giềng như ông cha từng làm. Các em gắn bó với quê hương, với đồng ruộng, với cảnh và người ở quê mình và hồn nhiên sống như cây cỏ, không vương bận bởi những suy tính và khao khát phải sống một cuộc sống khác. Niềm vui của các em cũng giản dị và hồn nhiên ở chỗ có một việc làm ổn định, vui mỗi khi thu hoạch mùa màng, sản phẩm - công sức của bao ngày lặn lội vất vả, vui với quan hệ xóm làng hoà thuận, thậm chí một buổi chiếu phim, văn

công, văn nghệ hay một ngày hội làng cũng là những món ăn tinh thần to lớn đối với các em.

Một số em có xu hướng vươn lên theo trình độ và khả năng của mình, phát huy tác dụng tích cực và thành đạt trong những lĩnh vực như: làm cán bộ ở các cấp chính quyền, đoàn thể, làm giàu từ mô hình V- A - C, từ nghề phụ, từ các tổ hợp sản xuất, bằng bàn tay và trí lực của mình tạo dựng một cơ sở vật chất và tinh thần phong phú. Hiện nay, ở nông thôn có nhiều gia đình trẻ tạo dựng được cơ ngơi khang trang, điều kiện sống tốt. Đối với những sinh viên sau khi ra trường được nhận công tác ở các vùng nông thôn (phần lớn các tỉnh thiếu đội ngũ cán bộ có trình độ cao), các em có điều kiện thâm nhập thực tế, áp dụng những điều đã học vào thực tế và để đạt kết quả, bên cạnh những tri thức được trang bị còn một nhân tố vô cùng quan trọng nữa đó là tâm huyết đối với vùng đất mình sẽ gắn bó và cống hiến sức lực và trí lực.

Đối với các em đã được học tập tại thành phố, cụ thể là các thành phố lớn - cuộc sống hiện đại sôi động khác hẳn môi trường ở quê đã tác động trực tiếp và mạnh mẽ đến các em. Thoát ra khỏi sự quan tâm sát sao của gia đình, lần đầu tiên bước vào cuộc sống tự lập, các em phải tạo cho mình ý thức tự chịu trách nhiệm rất cao, tự khẳng định được bản lĩnh cũng như việc tổ chức cuộc sống có khoa học và có trách nhiệm đối với bản thân mình, đối với gia đình và xã hội. Không ít sinh viên thoả sức ngụp lặn trong bầu không khí tự do, thoả sức tìm và tận hưởng những thú vui không lành mạnh mà quên đi nhiệm vụ và bổn phận của mình. Với những em có bản lĩnh, chín chắn thì những tác động xấu không ảnh hưởng lớn lắm, các em nhận thức rõ được mình phải làm gì và biết đặt mục đích học tập để rồi cống hiến cho quê hương. Đất nước sau 10 năm đổi mới đã thu được những thành tựu to lớn trên nhiều lĩnh vực. Song song với việc xây dựng một đất nước "dân giàu, nước mạnh, xã hội công bằng, dân chủ, văn minh" là việc phát huy nhân tố con người, trong đó có một bộ phận không nhỏ là các trí thức trẻ - những sinh viên sẽ góp phần quan trọng vào công cuộc đổi mới đất nước. Trong thời đại mới, sinh viên cũng chịu sự chi phối mạnh mẽ của cả mặt tích cực lẫn tiêu cực của cơ chế thị trường. Sự nghiệp công nghiệp hoá, hiện đại hoá đất nước đang đặt ra những yêu cầu mới đối với chuẩn

mức giá trị của con người. Việc định hướng trong nhận thức của sinh viên là việc không dễ dàng bởi sinh viên ngày nay chịu tác động của nhiều tầng, nhiều nguồn văn hoá.

Thế giới hiện nay đang ở trong thời kỳ phát triển mạnh mẽ của khoa học-kỹ thuật, sự phát triển vượt bậc về công nghệ đã đem đến cho con người những thành tựu đáng khâm phục nhưng cũng không tránh khỏi một thực tế là con người bị đẩy vào một kiếp sống nô lệ mới. Họ bị cột chặt vào công nghệ máy móc, vào guồng quay gấp gáp của yêu cầu công việc trong thời đại mới, họ bị sức ép tâm lý nhiều mặt và do vậy những giá trị tinh thần cũng theo đó mà nghèo đi.

Đứng trước những thử thách đó, chắc chắn nhân loại sẽ phải có một chiến lược toàn cầu để vượt lên và Việt Nam cũng không tránh khỏi việc phải đối mặt với những mặt trái của cơ chế thị trường, một số người trở thành ích kỷ, thực dụng, sống không có lý tưởng, nhận thức về cuộc sống mơ hồ, lệch lạc, dễ dàng thu nhận những lối sống buông thả, gấp gáp của phương Tây, đi ngược lại những đức tính truyền thống tốt đẹp tự ngàn đời của dân tộc. Sinh viên ngày nay tiếp xúc với nhiều nền văn hoá khác nhau, thu nhận thông tin từ nhiều kênh khác nhau, điều kiện về mọi mặt thay đổi. Thời kỳ trước đổi mới, sinh viên sinh hoạt và học tập trong các ký túc xá, mọi người đều có hoàn cảnh gần như nhau, ít có sự khác biệt về vật chất. Họ ở cùng trong một môi trường, ăn cơm tập thể, chia ngọt sẻ bùi với nhau và do vậy sự gắn bó, tình người biểu hiện rất rõ nét - đó cũng là một đặc điểm mà ngày ngày do việc phải tự thuê nhà ở trọ của từng nhóm sinh viên nhiều trường, hoặc do phải làm nhiều công việc khác nhau cùng ở trong một phòng mà sinh viên hiện nay không có được. Có một bài thơ của sinh viên viết rất cảm động về tình cảm gắn bó này:

*"Có 8 người mà chẳng thể cùng ăn
Bữa cơm mùa thi chia thành nhiều đợt
Người học sáng lấy cơm về ăn trước
8 người luân phiên kẻ trước, người sau
Chung cùng một phòng mà chẳng mấy khi có nhau
Đủ 8 đĩa để cùng ngồi tranh luận*

Rá cơm buồn chia làm 8 suất

Chậu rau xanh dành sẻ 7, sẻ 3

Nhìn xuất cơm phân thương nhau đến xót xa

Thóc vàng hơn cơm, thức ăn chỉ có rau với muối

Người học sáng thương người học tối

Người ăn trước rồi thương người về sau

Ăn cơm một mình nghĩ tới bữa cơm có nhau

Nớ quả cà mình cắn chung hai nửa

Miếng cơm ghen giữa chùng dang dở..

Một mình một mâm cơm mùa thi

Lòng vẫn hẹn nhau khi bận rộn qua đi

Minh sẽ cùng về ăn chung một bữa

Có 8 đĩa rồi cơm sẽ không đắng nữa

Lại quả cà, hạt muối chia đôi"

Bên cạnh những sinh viên có động cơ phấn đấu, rèn luyện để được góp phần cho sự nghiệp xây dựng đất nước giàu mạnh, dân chủ, văn minh, biết bản khoăn trước tình hình xã hội, mày mò tìm cách vươn lên để góp phần làm giàu cho đất nước là một bộ phận sinh viên nhanh chóng bị hút vào vòng xoáy của cuộc sống thành thị, bị những cám dỗ về vật chất lôi kéo. Các em bắt đầu có những nhu cầu về vật chất quá khả năng hiện có và sẽ nảy sinh tư tưởng bằng mọi cách để kiếm tiền phục vụ nhu cầu của cá nhân. Bên cạnh những sinh viên tìm việc làm để có thu nhập chính đáng bằng khả năng và chuyên môn đang học của mình như làm gia sư, phiên dịch, hướng dẫn viên du lịch thì cá biệt có những trường hợp chấp thuận làm việc tại các quán bar, cà-phê trá hình, "hợp đồng" làm vợ hờ những người đàn ông đã có gia đình, buôn bán hàng cấm... chỉ với một mục đích duy nhất là kiếm được nhiều tiền, là được sống ở thành phố. Những em này đã gặp nhiều bất hạnh, khi nhận ra được sai lầm thì hậu quả đã khôn lường!

Như vậy, vấn đề con người, giá trị con người và những chuẩn mực đạo đức của sinh viên đang là vấn đề bức xúc trong tình hình mới. Lối sống hiện nay của thanh niên nói chung và của sinh viên nói riêng

cần được nhìn nhận một cách nghiêm túc, đã có những tư tưởng sống thực dụng, sống gấp, có những cặp sinh viên thuê nhà trọ sống với nhau như vợ chồng, có những sinh viên coi việc vào được đại học là để "xả hơi", là đã cầm chắc tấm bằng trong tay, có những sinh viên an phận với việc học và thi theo kiểu đối phó, tiếp thu kiến thức thụ động, không có chí tiến thủ" Sự lệch lạc trong nhận thức dẫn đến một chuỗi những lệch lạc trong hành vi, lối sống. Một phần trách nhiệm không nhỏ thuộc về nhà trường bởi gần đây chúng ta mới chỉ làm tốt công việc truyền đạt kiến thức cho các em mà chưa chú trọng cũng như chưa có biện pháp và phương thức hữu hiệu để giáo dục các em về đạo đức. Đại hội Đảng lần thứ VIII đã đề ra nhiệm vụ phát huy bản sắc văn hoá dân tộc và vấn đề đặt ra là phải xây dựng được chuẩn mực giá trị đạo đức cho sinh viên vừa có tính hiện thực, vừa có tính định hướng. Theo tôi, đây là một việc làm khó khăn, phức tạp đòi hỏi nhiều nhân tố tác động mà một trong những nhân tố ấy là phải trang bị kiến thức một cách đầy đủ cho sinh viên về mọi mặt: trình độ trí tuệ cao, khả năng xử lý thông tin, nhanh nhạy với cái mới, nhận thức được bản chất của thời đại, bảo tồn và phát huy những truyền thống nền tảng đạo đức của dân tộc, đồng thời đổi mới nhận thức, xây dựng một lối sống lành mạnh, có văn hoá cho sinh viên. Bổ sung có chọn lọc những cái mới phù hợp với xu thế phát triển chung của nhân loại sẽ là cơ sở vững chắc để chúng ta có được một đội ngũ sinh viên - nguồn nhân lực vô cùng quan trọng để phát triển đất nước. Những biện pháp trước mắt là phải tạo cho sinh viên những sân chơi bổ ích, tạo cơ hội tìm kiếm việc làm hợp lý, đáp ứng khả năng và một phần nguyện vọng của các em. Nâng cao hơn nữa việc giáo dục phẩm chất đạo đức bằng nhiều hình thức ngay từ những năm học đầu tiên, nhà trường cũng cần có những biện pháp quản lý sinh viên tích cực hơn và nhạy bén trước những bức xúc hay nguyện vọng của các em. Sự giúp đỡ kịp thời của gia đình và nhà trường có thể cứu được nhiều em đang trên đường sa ngã. Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn - Đại học Quốc gia Hà Nội đã làm rất tốt vấn đề quản lý sinh viên. Hình thức kết hợp cùng tổ dân phố, địa bàn nơi sinh viên thuê nhà trọ để quản lý sinh viên là một biện pháp có tính khả thi. Tuy nhiên, trên tất cả vẫn là việc phải xây dựng được một chuẩn mực đạo đức cho sinh viên trong thời kỳ mới - chuẩn mực ấy phải được xây dựng trên nền tảng đạo

đức, luân lý truyền thống đồng thời có bổ sung cái mới, cái hiện đại phù hợp với quy luật phát triển của thời đại, đáp ứng yêu cầu của xã hội. Giáo dục cho sinh viên tinh thần yêu nước, tin tưởng vào con đường đi mà Đảng và Hồ Chủ tịch đã chọn. Hay nói cách khác, việc giác ngộ lý tưởng cách mạng cho sinh viên là một việc làm vô cùng bức thiết. Có lý tưởng, có nhận thức lành mạnh thì việc vượt qua những cám dỗ thấp hèn, vượt qua sự suy đồi nhân cách, sự tha hoá về nhân phẩm, lối sống thực dụng, ích kỷ... không khó khăn gì.

Thế kỷ 21 là thế kỷ của sự phát triển mạnh mẽ về khoa học - kỹ thuật, chúng ta đã đạt đến những ước mơ mà con người của những thế kỷ trước mong đợi. Xã hội ngày càng văn minh, con người ngày càng được giải phóng khỏi những công việc tay chân nặng nhọc, lạc hậu - song hành với việc xây dựng một nền kinh tế phát triển, với mục tiêu "dân giàu, nước mạnh, xã hội công bằng, dân chủ, văn minh" là việc bảo tồn và phát huy nhân cách đạo đức tốt đẹp của dân tộc Việt Nam, con người Việt Nam - trong đó có sinh viên, một bộ phận quan trọng của lực lượng nòng cốt xây dựng đất nước.